

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ПРО ЛАНДШАФТИ

ТЕМА 1

ПЛАН

- 1. *Визначення ландшафту і пейзажу*
- 2. *Елементи й компоненти ландшафту*
- 3. *Класифікація садово-паркового ландшафту*
- 4. *Визначення ландшафтної архітектури*
- 5. *Принципи ландшафтної архітектури*

1. ВИЗНАЧЕННЯ ЛАНДШАФТУ І ПЕЙЗАЖУ

- **Ландшафт** – це місцевість, обмежена природними рубежами і взаємозв'язана в єдиний однорідний комплекс природних, антропогенних і естетичних показників, що характеризуються за умовами розвитку сумою типових ознак, в якій різні елементи (клімат, рельєф, ґрунт, рослинність, тваринний світ, людина і його культура) діють взаємно один на одного, надають цій території своєрідний характер й вигляд, який виділяється із навколишнього середовища.
- **За характером наслідків** діяльності людини розрізняють ландшафти культурні, акультурні й деградовані.
- **Садово-парковий ландшафт** – спеціально влаштовані у садах та парках взаємопов'язані комплекси рослинності, рельєфу, ґрунту, води та інженерно-технічних споруд, які покликані забезпечити людині певні санітарно-гігієнічні умови, створити найкращі умови для певного виду відпочинку та викликати своїми художніми якостями відносно однорідну емоційну реакцію.
- **Пейзаж** – це простір, обмежений певними рубежами й умовами зорового сприйняття (з кутом бачення 30°), тобто це поняття зорове, споглядальне.
- Враження, створюване ландшафтом, складається зі сприйняття його всіма органами наших почуттів: **органами слуху** – уловлюється шелест листя і спів птахів; **органами нюху** – аромати квітів, листя дерев і трав; **дотиком** – рух повітря, температура, вологість; **зором** – інтенсивність освітлення, розташування, фарбування, форма предметів.

2. ЕЛЕМЕНТИ Й КОМПОНЕНТИ ЛАНДШАФТУ

Елементи ландшафту:

- **Місцевість** – найкрупніша морфологічна частина географічного ландшафту. Це природно-територіальний комплекс, який складається з генетично і динамічно пов'язаних між собою урочищ, яку суміщаються з комплексом мезоформ рельєфу в межах крупних форм (заплави крупних і середніх рік, стародавні долини стоку, гірські плато тощо).
- **Урочище** – природно-територіальний комплекс, який складається з закономірного просторового поєднання (системи фацій) (моренний горб, верховий болотний масив, ліс серед поля).
- **Фація** – елементарний природно-територіальний комплекс, в межах якого зберігається практично однорідний екологічний режим та функціонує характерний для цих умов біоценоз.

Компоненти ландшафту: земна кора, повітря, вода, рослинність, тваринний світ.

3. КЛАСИФІКАЦІЯ ТИПІВ САДОВО-ПАРКОВОГО ЛАНДШАФТУ

Лісовий тип СПЛ – як правило, формується не з природного лісу, а із спеціальних насаджень (зімкненість 0,7-1,0). Для передачі характеру лісового ландшафту необхідна мінімальна площа в кілька гектарів. Залежно від складу лісоутворюючих порід лісові ландшафти поділяються на темнохвойні, світлохвойні, широколисті й дрібнолисті.

Парковий тип СПЛ – перехідний від лісової рослинності до лучної (**зімкненість 0,3-0,6**)

Лучний тип СПЛ – характеризується двома рисами: 1) наявність по берегах річок та водойм окремих екземплярів вологолюбних дерев та 2) посиленням в травостої високорослого і широколистяного різнотрав'я, яке характеризує родючість та вологість місцезростання (**зімкненість менше 0,2**).

Садовий тип СПЛ – плодові сади та монокультурні сади.

Регулярний тип СПЛ – основою є архітектурна споруда, а рослинності відведена другорядна роль. Рослинний матеріал у даному ландшафті розглядається як нерухомий та незмінний не тільки по формі, а й по кольору.

Альпійський тип СПЛ – характеризується поєднанням рослинного матеріалу та каменю.

4. ВИЗНАЧЕННЯ ЛАНДШАФТНОЇ АРХІТЕКТУРИ

- **Ландшафтна архітектура** – це галузь архітектури, складний вид мистецтва, що займається організацією навколишнього середовища; обов'язковий елемент містобудування, що включає вирішення завдань формування ландшафту, території міста і приміської зони з метою створення функціональних, естетичних та економічних вимог.
- Одним з головних завдань ландшафтної архітектури є надання художнього вигляду території за допомогою ландшафтних компонентів, а особливо рослин, природних матеріалів, рельєфу й клімату.
- **Композиція** (від лат. compositio – зв'язок, сполучання, зіставлення) – це визначене розташування у просторі різних форм, що дозволяє при оптимальному сполученні досягати гармонійної єдності.

5. ПРИНЦИПИ ЛАНДШАФТНОЇ АРХІТЕКТУРИ

- **Логічність і простота рішень**

Планувальне рішення територій, що озеленяються, повинно бути логічним і простим, добре пов'язаним з рельєфом місцевості, розташовуваною на ній рослинністю, відповідати цільовому призначенню території. Всі паркові доріжки обов'язково повинні вести до якоїсь цілі – ріка, альтанка, майданчик, квітник, фонтан, їх повинно бути логічно достатньо для пересування по території. При роздвоєнні доріжки повинні круто розходитися в різні сторони, для того щоб не було сумніву в необхідності такого роздвоєння. Всі вони повинні мати плавні завороти, обумовлені стилем рельєфу, кущем, деревом, каменем.

Принцип композиційних осей і перспектив

- Чітко визначені композиційні осей центри. Головну вісь загальної паркової композиції слід намічати від місця чи споруди, що особливо виділяється за своїм значенням.
- Використання **перспективи** (зорова зміна предметів у міру їхнього віддалення від спостерігача)
- На прикладі російських парків і садів видно, що композиції і перспективи найбільше ефективні й декоративні, якщо вони створюються з використанням галявин, берегів водойм, звивів доріг, вільно розташованих серед мальовничих груп насаджень.
- Закони перспективи установлюють співвідношення між фактичними розмірами, формою і станом предметів в навколишній дійсності.

• Принцип чергування відкритих і закритих просторів

- Для підвищення інтересу до парку важливо при створенні видів використовувати принцип чергування відкритих і закритих просторів, тобто між великими й малими пейзажними картинами створюються проміжки закритого простору у вигляді зімкнутих насаджень, розміщених по обидва боки дороги.
- Чергування різних за площею і конфігурацією галявин вносить велику розмаїтість у сприйняття всієї композиції. Навіть невелика галявина сприймається дуже яскраво після довгого шляху по темному коридору алеї.

• Принцип контрасту і раптовості

- **Контраст** – зіставлення предметів чи явищ, протилежних за своїми властивостями.
- Міжоб'єктами, що контрастують, повинні бути забезпечені плавні переходи, щоб лінії тону мінялися поступово, але сам контраст повинен виявлятися різко і яскраво.
- Раптовість, тобто несподіване розкриття предмета, простору змушує звернути увагу в певному напрямку. Цей предмет обов'язково повинен бути цікавим в естетичному відношенні, інакше надалі він може викликати розчарування

- **Пропорційність і єдність частин**

- Всі предмети та їх форми повинні бути взаємозв'язані між собою, підкорені єдиній ідеї і знаходитися у пропорційних співвідносинах.